AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA VE TÜRK HUKUKUNDA TÜKETİCİ KREDİLERİ - II

Ebru CEYLAN*[**]

4. Tarafların Hakları

Tüketici kredisi sözleşmesinin yapılmasında tarafların yararları vardır. Kredi veren bakımından tüketici kredisi faiz oranları yüksek bir getiriye sahiptir. Kredi veren, sabit gelirli tüketiciye kredi verdiği için geri ödenmeme riski azdır.[1] Tüketici ise sabit ve dar gelirli tüketicilere uzun süre bekleme ve para biriktirmekten kurtarmakta bir malı veya hizmeti hemen elde etme imkânına kavuşmaktadır.

4.1. Kredi Verenin Hakları

4.1.1. Kredi Borcunun Ödenmemesi Durumunda Kredi Verenin Malı Geri Alabilmesi

AB Direktifi m. 7 hükmüne göre, tüketicinin mal edinmek için tüketici kredisi alması halinde özellikle tüketicinin rızasını açıklamadığı durumlarda, malın kredi veren tarafından geri alınabilmesinin şartlarını belirtmesi üye devletlerden istenmiştir.[2] Üye devletler, ayrıca kredi verenin malları geri aldığı durumlarda, taraflar arasındaki hesabın söz konusu geri alma işleminin herhangi bir haksız zenginleşme doğurmayacak şekilde düzenlenmesini sağlayacaktır.

---

* Bu makalemiz, Çağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nce, 29-30 Nisan 2008 tarihlerinde düzenlenen "Avrupa Birliği Hukuku ve Türkiye" konulu ulusal sempozyumda sunduğumuz bildirimizin genişletilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Hukuk Anabilim Dalı öğretim üyesi.

1 Deryal, Yahya, Tüketici *Hukuku,* Ankara 2004, s. 89.

2 Özsunay, *AB Hukuku,* s. 55.

4.1.2. Muacceliyet Şartı

Tüketici kredisi sözleşmesinde muacceliyet şartları sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği geçerlidir. Ancak tüketiciyi koruyucu düzenlemelerin yapılması zorunludur[3].

TKHK m. 4/III hükmünde muacceliyet şartı şu şekilde düzenlenmiştir: "*Kredi veren, taksitlerden birinin veya birkaçının ödenmemesi halinde kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak; ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması durumunda ve tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşmesi halinde kullanılabilir. Ancak kredi verenin bu hakkını kullanabilmesi için en az bir hafta süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması gerekir. Tüketici kredisinin teminatı olarak şahsi teminat verildiği hallerde, kredi veren, asıl borçluya başvurmadan, kefilden borcun ifasını isteyemez*".

Tüketicinin bütün kredi borcunun muaccel hale gelmesinin şartları sırayla şunlardır:[4]

- Kredi verenin tüketiciyle imzaladığı sözleşmede tüm borcunun muaccel olmasını isteme hakkını saklı tutmuş olmalıdır.

- Kredi veren kendisine düşen bütün borçlarını yerine getirmiş olmalıdır.

- Tüketici birbirini izleyen en az iki taksiti ödemede temerrüde düşmüş olmalıdır.

- Kredi veren tüketiciye ihtar çekerek en az bir hafta içinde borcunu ödemesi gerektiğini, aksi takdirde borcun tamamının muaccel hale geleceğini bildirmelidir.

Bu şartların gerçekleşmesi durumunda tüketici bir haftalık sürede tüm kredi borcunu ödemezse tüm borcu muaccel olacaktır. Bu hükmün yasanın m. 2 hükmünde sözleşmede bulunması zorunlu unsurlardan "*borçlunun temerrüde düşmesinin hukuki sonuçları*" ile birlikte düşünülmesi gerekir.

Kanımızca bu düzenlemede, ödenmeyen borcun, toplam kredi borcunun %10 unu oluşturması şartının aranmaması isabetli değildir.

---

3 Zevkliler/Aydoğdu, s. 292.

4 Zevkliler/Aydoğdu, s. 292.

Borçlar Kanunu'ndaki ve TKHK m. 6/A'daki taksitli satım sözleşmesiyle ilgili düzenlemelere paralellik sağlanmaması eksikliktir.

4.2. Tüketicinin Hakları

4.2.1. Krediyi Kullanma Hakkı

Tüketici kredisi sözleşmesinin yapılmasında ilk olarak tüketici kredi veren tarafından hazırlanan başvuru formunu doldurur. Bu formu gereği gibi doldurmasıyla kredi veren tüketiciye kredi verip vermeyeceğini inceler. Kredi veren aleni icapla sözleşme yapmaya hazır olduğunu duyurur. Tüketici, kimliği, yaşı, aile durumu, işi, malvarlığı, geliri, borçları, kredi miktarı, kredinin harcanma sebebi, ödeme takvimi ve kefilleri hakkında bilgi verir ve kredi verenin sözleşme başvuru formunu doldurarak incelemesine sunar. Kredi veren bu formdaki bilgilerin doğruluğunu kontrol ederek incelemesini yapar, inceleme sonucunda tüketicinin kredi alma talebini kabul eder veya reddeder. Tüketicinin talebini cevapsız bırakması sonucunda tüketici bundan zarar görürse, bu zararını tazmin edebilir.[5]

TKHK m. 10 hükmüne göre tüketici, tüketici kredisi sözleşmesi kurulması ile krediyi kullanma hakkını kazanır.

4.2.2. Tüketicinin Kredi Borcunu Kısmen veya Tamamen Vadesinden Önce Ödeyebilmesi

AB Direktifinde tüketicinin bir kredi sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden kredi borcunu sözleşmede belirlenen vadeden önce ödemesi durumunda kredinin toplam masrafından hakkaniyete uygun bir indirim yapılması düzenlenmiştir (m. 8).

AB Direktifi'ne göre kredi verenin kredi sözleşmesinden doğan haklarını üçüncü bir kişiye devretmesi halinde tüketici, kredi verene karşı ileri sürebileceği defileri takas dâhil olmak üzere üçüncü kişiye karşı da ileri sürebilir (m. 9).

Ülkemizde, 1988 yılında bankacılık sistemimize giren tüketici kredilerinde uygulamada bankaların erken ödeme yapan tüketicilere

[5] İnal, s. 191.

hiçbir faiz indirimi yapılmamaktaydı ve tüketicilerin taksit vadelerini beklemeden bakiye borcu bir defada ödeyerek sözleşmeyi sona erdirmek hakkı yoktu,[6] çünkü bir yasal düzenleme mevcut değildi.

4077 sayılı TKHK erken ödeme durumunda, toplam borç tutarından ödenen miktara göre faiz ve komisyon indiriminin yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu düzenleme, 4077 sayılı Kanun'da Değişiklik yapan 4822 sayılı Kanun'la da korunmuştur.

"*Kredinin vadesinden önce kapatılmasına ilişkin şartlar*" tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu içeriğinde yer almaktadır (TKHK m. 10/II h).

TKHK m. 10/IV hükmünde tüketicinin kredi borcunu kısmen veya tamamen vadesinden önce ödeme imkânı[7] tanınmıştır. Bu hükme göre, tüketici, kredi verene borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi aynı zamanda vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde de bulunabilir. Bir başka anlatımla, bu hükümde iki ayrı ihtimal söz konusudur: Birincisi, toplam kredi borcunun erken ödenmesidir. İkincisi ise, vadesi gelmemiş taksitlerin erken ödenmesidir. Her iki durumda da kredi veren, ödenen miktara göre gerekli faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür.

Borcun vadesinden önce ödenmesi kredi verenin aleyhine bir durumdur, çünkü kredi veren faizin bir bölümünü oluşturan kârdan yoksun kalacaktır. Tüketici ise uygulanan faiz piyasadaki diğer faizlerden fazla ise peşin ödeme nedeniyle kârlı olacaktır. Faiz oranlarının düşme eğilimi olduğu dönemlerde, tüketici erken ödeme hakkını kullandığında daha düşük faiz oranlarıyla vadesi gelmemiş eski kredi borçlarını ödeme imkânına kavuşacaktır.

Kanımızca, kısmen veya tamamen erken ödeme halinde miktar olarak indirilecek olan tutarın hesabında TKHK'da yer alan "*faiz ve komisyon*" ifadesinden diğer masrafların indirime girip girmediği açık değildir, bu husus uygulamada sorunlar ortaya çıkarabilir. Ayrıca faiz

---

6 Arkan, s. 36.

7 Bu hüküm BK m. 80 hükmünün bir istisnasıdır. BK m. 80'e göre borçlu vadeden önce ödemede bulunduğu için sözleşme hükmünden veya sözleşmenin niteliğinden veya durumdan taraflar aksini kast etmemişlerse borçlu vadesinden önce borcunu ödeyebilir. Ancak borçlunun vadeden önce ödemesinden dolayı sözleşmeyle veya adet ile öngörülmemişse indirim yapılmasını isteyemez ve bu şarta bağlı bir ödemeyi satıcı kabul etmek zorunda değildir.

ve komisyon indiriminin en az ne kadara kadar olacağı düzenlenmemiştir, bu nedenle uygulamada tüketici aleyhine hukuki sorunlar görülebilir.

Bakanlığa ödenen miktara göre gerekli faiz ve komisyon indiriminin ne oranda yapılacağının usul ve esaslarını belirleme görevi verilmiştir. Tüketici kredileriyle ilgili Yönetmelik ekinde verilen formül doğrultusunda faiz indiriminin yapılması düzenlenmiştir.

Tüketici kredileriyle ilgili Yön. m. 5 hükmüne göre kredi veren, tüketicinin toplam miktarı önceden ödemesi veya vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksit ödemesinde bulunması durumunda, tüketiciden herhangidir isim altında ek bir ödemede bulunmasını isteyemez. Erken ödeme miktarı, asgari ödeme miktarının altında olamaz. Asgari ödeme tutarı, taksit tutarlarının farklı olması halinde en düşük olan taksit tutarını, taksit tutarlarının eşit olması halinde en az bir taksit tutarını, tek taksitli kredilerde ise toplam bakiye borcun yüzde onuna denk gelen tutarı ifade etmektedir (Yön. m. 4g)

Yönetmelikte bir veya birden fazla taksitin vadesinden önce ödenmesi ile kredinin tamamının erken ödenmesi durumları ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Bir veya birden fazla taksitin vadesinden önce ödenmesi halinde, erken ödenen taksit tutarı içinde yer alan anapara tutarı üzerinden akdi faiz oranı ve erken ödenen gün sayısı dikkate alınarak bulunacak faiz, faiz üzerinde hesaplanacak kamusal yükümlülükler toplamı ve komisyon tutarı kadar indirim yapılır. Bu halde faiz indirimi Ek1'de verilen formül doğrultusunda yapılır (Yön. m. 6).

Kredinin tamamının erken ödenmesi durumunda ise erken ödeme, taksit tarihinde yapılıyorsa, vadesi gelen taksit ödemesi, geriye kalan taksit tutarları içerisindeki anapara borcu ve varsa o tarihe kadar tahsil edilmemiş faiz ve kamusal yükümlülükler tahsil edilir (Yön. m. 7/I). Erken ödeme, iki taksit tarihi arasında yapılıyorsa, ödeme planında yer alan en son ödenmiş taksit tarihiyle, erken kapatma işleminin gerçekleştiği tarih arasında, anaparaya işleyen faiz tutarı, en son ödenmiş taksit tarihi itibariyle geriye kalan taksit tutarları içerisindeki anapara borcu ve varsa o tarihe kadar tahsil edilmemiş faiz ve kamusal yükümlülükler tahsil edilir (Yön. m. 7/II).

Özellik arz eden bir tüketici kredisi olan konut kredisinde konut finansmanı kuruluşu, geri ödemelerin yapılmaması halinde kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak ancak tüketicinin birbirini izleyen en az iki ödemede temerrüde düşmesi halinde kullanılabilir. Konut finansmanı kuruluşunun bu hakkını kullanabilmesi için en az bir ay süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması gerekir (TKHK m. 10/B/V).

Finansal kiralama işlemlerinde, tüketicinin muacceliyet uyarısında verilen sürenin sona ermesini takiben, konut finansmanı kuruluşu kalan borcun tamamını ifa etme hakkını kullanmak üzere finansal kiralama sözleşmesini feshettiği takdirde, konutu derhal satışa çıkarmakla yükümlüdür. Konut finansmanı kuruluşu satış öncesinde konut için 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 22. maddesinin birinci fıkrasının (r) bendi uyarınca yetki verilmiş kişi veya kurumlara kıymet takdiri yaptırtır. Takdir edilen kıymet, satıştan en az on iş günü önce tüketiciye bildirilir. Konut finansmanı kuruluşu takdir edilen kıymeti dikkate alarak basiretli bir tacir gibi davranmak suretiyle konutun satışını gerçekleştirir. Tüketici, konut finansmanı kuruluşunun zararının konutun satışından elde edilen bedeli aşan kısmından sorumludur. Konutun satışından elde edilen bedelin kalan borcu aşması halinde aşan kısım tüketiciye ödenir. Konut finansmanına yönelik finansal kiralama işlemlerinde 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun 7, 25 ve 31. maddeleri uygulanmaz (TKHK m. 10/B/VI).

Tüketici, konut finansmanı kuruluşuna borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi aynı zamanda bir ya da birden çok ödemeyi vadesinden önce yapabilir. Her iki durumda da konut finansmanı kuruluşu, vadesinden önce ödenen taksitler için gerekli faiz indirimini yapmakla yükümlüdür. Ödenen miktara göre gerekli faiz indiriminin ve kredinin tüketiciye yıllık maliyet oranının hesaplanmasında Bakanlık tarafından çıkartılan ilgili Yönetmelik[8] hükümleri uygulanır (TKHK m. 10/B XIII).

Faiz oranının sabit olarak belirlenmesi halinde, sözleşmede yer verilmek suretiyle, bir ya da birden fazla ödemenin vadesinden önce yapılması durumunda konut finansmanı kuruluşu tarafından tüketici-

[8] Konut Finansmanı Sisteminde Erken Ödeme İndirimi ve Yıllık Maliyet Oranı Hesaplama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, *RG*, 31/5/2007 –S.26538 yayımlanmıştır.

den erken ödeme ücreti talep edilebilir. Erken ödeme ücreti gerekli faiz indirimi yapılarak hesaplanan ve tüketici tarafından konut finansmanı kuruluşuna erken ödenen tutarın yüzde ikisini geçemez. Oranların değişken olarak belirlenmesi halinde tüketiciden erken ödeme ücreti talep edilemez (TKHK m. 10/B XIV).

4.2.3. Tüketicinin Bilgilendirilmesi

Tüketicinin sözleşme şartları hakkında bilgilendirilmesi, sözleşme kurulmadan önce ve sözleşme kurulduğu sırada yerine getirilmesi gereken önemli bir haktır. Tüketicinin sözleşmenin kurulmasından önce etki altında kalmadan iradesini serbestçe kullanabilmesi tam ve doğru bilgilendirilmesine bağlıdır. Tüketicinin sözleşme kurulması sırasında bütün sözleşme şartlarını ve sözleşmenin doğurduğu hükümler hakkında yeterince aydınlatılması tüketicinin haklarını ve borçlarını bilmesi için gereklidir.

Avrupa Adalet Divanı *"bilinçli tüketici"* modelini geliştirmiştir, bunun anlamı tüketicinin ürünler veya hizmetler hakkında bilinçli bir seçim yapabilmek için yeterli bilgiye sahip olmasının sağlanmasıdır. Bilinçli tüketici modeli bakımından bilgilendirme en önemli strateji olabilir. Özellikle kredinin maliyeti konusunda bilinçli karar verebilmesi ve farklı kredi tekliflerini mukayese edebilmesi tüketicinin bilgilendirilmesi ile gerçekleşebilir.[9]

AB Direkfiti'nde tüketicinin bilgilendirilmesi ile ilgili m. 6 hükmüne göre kredi veren ile tüketici arasında kredi kartı hesaplarından farklı bir cari hesaba avans şeklinde kredi verilmesi konusunda bir sözleşmenin olması durumlarının Direktif kapsamı dışında tutulmasını öngören m. 2 (1e) hükümleri dikkate alınmaksızın, sözleşmenin kurulmasından önce veya kurulduğu tarihte şu hususlarda tüketici bilgilendirilmelidir:

- Varsa kredi limiti
- Sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren geçerli yıllık faiz oranı veya masraf ve harçlar ve bunların hangi şartlarda değiştirilebileceği
- Sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin usul konuları

[9] Halfmeier, s. 162.

Ayrıca tüketiciye kredi veren sözleşme devam ettiği sırada yıllık faizde ve masraflarda ortaya çıkacak her değişiklik çıkış anında haber verilmelidir.

Zımni olarak açık kredileri izin verilen üye devletlerde yıllık faiz oranı, masraf ve harçlar konusunda ve açık kredi süresinin 3 ayı geçtiği durumlarda yıllık faiz oranı, masraf ve harçlardaki değişiklikler konusunda tüketiciye bilgi verilmesini sağlamak için gereği yapılmalıdır.[10]

Ayrıca kredi reklamlarıyla ilgili reklam veya kredi öneren işyeri duyurularında *"yıllık efektif faiz oranı"*nın gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir (m. 3) . Türk hukukunda ise TKHK m. 16 ve 17 hükümlerine dayanılarak çıkarılan Ticari Reklam ve İlanlara ilişkin İlkeler ve Uygulama Esaslarına Dair Yönetmelik m. 7/c-3'te kredili satış gibi ödeme şartları hakkındaki reklamların eksik bilgi vererek anlam karışıklığına yol açarak veya abartılı iddialar ileri sürerek yanlış izlenimler yaratmak suretiyle tüketiciyi doğrudan veya dolaylı olarak yanıltabilecek ifadeler veya görüntüler içeremeyeceği, m. 7/e'de krediyle ilgili reklamların malın peşin satış fiyatı, teminat, ödeme takvimi, faiz oranı, malların toplam maliyeti veya diğer satış şartları konusunda yanlış anlamaya yer verecek şekilde sunulamayacağı, m. 7/f'de kredi vermeyi ilişkin reklamlarda kredinin türü ve vadesi, istenen teminatlar veya aranan diğer özellikler, geri ödeme koşulları, gerçek faiz ödemeleri ve olası diğer ödentiler hakkında tüketiciyi yanıltabilecek hiçbir ifadeye yer verilemeyeceği düzenlenmiştir.

Türk hukukunda TKHK m. 10 ve Tüketici Kredisi Yönetmeliği'nde tüketicinin bilgilendirileceği konular düzenlenmiştir. Tüketicinin, tüketici kredisi sözleşmesini imzalamadan önce ve kurulmasından önce sözleşme hakkında bilgilendirilmesi zorunludur. Tüketicinin bu sözleşmeyi imzalamasıyla kendisine verilen yazılı sözleşme örneğinde tüketici kredisi sözleşmesinde bulunması zorunlu unsurların varlığını bilmesi mümkün olacaktır. Ayrıca kredi verenin sözleşmeden doğan

---

[10] Toplam yıllık gerçek maliyet oranı tüketicinin objektif bilgi edinmesini sağladığından tüketici uygulanacak faiz oranının gerçek yüküne göre durumunu değerlendirebilir ve piyasada çeşitli kuruluşlarca uygulanan faiz oranları arasında karşılaştırma yapma imkanına kavuşur. Baykan, *Renan, Tüketici Hukuku Mevzuatına İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri,* Güncelleştirilmiş 2. baskı , İstanbul Ticaret Odası Yayını: 2005-41 İstanbul 2004, s. 420.

yükümlülüklerini ifa etmemesi durumunda haklarını bilme imkânına kavuşacaktır.

Konut finansmanı sözleşmelerinde ise değişken faiz varsa tüketicinin bilgilendirilmesinin ilgili Yönetmelik 'teki usul ve esaslarına göre yapılması gereklidir.[11] Konut finansmanı kapsamındaki kredilerin yeniden finansmanı halinde ise Konut Finansmanı Kapsamındaki Kredilerin Yeniden Finansmanına İlişkin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik[12] hükümleri dikkate alınmalıdır.

5. Tarafların Borçları

5.1. Kredi Verenin Borçları

5.1.1. Krediyi Vermek

Tüketici kredisi sözleşmesinde belirlenen şartlara göre belirlenen kredi miktarını kredi alan tüketiciye verecektir. Kredi, kredi alan kişiye veya onun emriyle bir üçüncü kişiye ödenebilir. Kredinin ödenme zamanı sözleşmede aksine bir düzenleme yoksa sözleşmenin kurulmasından sonra derhal ödenmesi gerekir. Tüketici, kredi verilmemesi durumunda kredi verene ihtar çekerek BK m. 103 hükmü göre temerrüt faizini ve zararı varsa munzam zararı da (BK m. 105) isteyebilir.[13]

Tüketici, tüketici kredisi sözleşmesi yapılmadan önce veya sonra borç ödemede aciz duruma düşmesi durumunda banka da borcu ifadan kaçınabilir.

Kredi veren, tüketicinin başvuru formunda doğru bilgiler vermediğini belirlerse kredi kullandırmaktan vazgeçebilir, kredi kullanılmışsa sözleşme feshedilebilir ve borç muaccel kılınabilir. Ancak bu yetkinin önemli konularda kullanılması gerekir, çünkü aksi takdirde MK m. 2 hükmü gereği hakkın kötüye kullanılması sayılabilir.[14]

5.1.2. Bağlı Kredilerde Kredi Verenin Sorumluluğu

Tüketici kredisiyle satın alınan malın teslim edilmemesi veya ayıplı teslimi durumunda kredi veren de tüketiciye karşı sorumlu

---

11 *RG*, 31/3/2007-S.26338.

12 *RG*, 29/9/2007 –S.26658.

13 İnal, s. 223.

14 İnal, s. 224.

tutulabilir.[15]

AB Direktifi'nde, üye devletler eğer kredi ile satın alınmış tüketicinin satın aldığı malın teslim edilmemesi veya ayıplı olması durumunda kredi sözleşmesi, tüketicinin satıcı veya sağlayıcıya karşı hakları etkilemez (m. 11 (1)).[16]

AB Direktifi'nde m. 11 (2) hükmüne göre kredi verenin tüketiciye karşı malın teslim edilmemesi veya ayıplı teslimi halinde sorumlu tutulabilmesi mümkündür. Bu sorumluluğun doğması için şu şartlar olmalıdır:

a. Mal ve hizmetlerin edinilmesi için satıcıdan başka kişiyle bir kredi kararlaştırılmış olması gerekir.

b. Belirli bir satıcıdan mal ve hizmet edinilmesi amacıyla ve sadece belirli bir kredi veren tarafından tüketiciye verilen krediler, kredi veren ile satıcı arasında önceden var olan bir anlaşmaya dayanması gerekir.

c. a) Bendinde anılan tüketici, satıcı ile kredi veren arasındaki bu anlaşmaya göre krediyi alması gerekir.

d. Kredi sözleşmesine konu mal ve hizmetler yerine getirilmemesi veya kısmen veya sözleşmeye uygun olmayan bir şekilde yerine getirilmesi gerekir.

e. Tüketici satıcıya karşı haklarını ileri sürse de başarıya ulaşamamış olmalıdır. Tüketici kredi verene karşı haklarını kullanabilir. Üye devletler nereye kadar ve hangi şartlar altında bu hakkın kullanılabileceğini düzenler.

Burada, 200 Ecu'nun altındaysa f. 2 geçerli değildir.

TKHK m. 10/V "*Kredi verenin, tüketici kredisini, belirli marka bir mal veya hizmet satın alınması ya da belirli bir satıcı veya sağlayıcı ile yapılacak satış sözleşmesi şartı ile vermesi durumunda satılan malın veya hizmetin hiç ya da zamanında teslim veya ifa edilmemesi halinde kredi veren tüketiciye karşı satıcı veya sağlayıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olur*".

---

15 Aslan, s. 380; Akipek, s. 288.

16 Özsunay, *AB Hukuku*, s. 56.

TKHK'da iki tür bağlı tüketici kredisi düzenlenmiştir. Belirli marka bir mal veya hizmet satın alınması için verilen tüketici kredisi türü ve belirli bir satıcı veya sağlayıcı ile sözleşme yapma şartıyla verilen tüketici kredisi türü belirtilmiştir. Bağlı tüketici kredilerinde, üç ayrı sözleşme vardır.[17]

Bağlı kredide, belirli bir satıcının veya üreticinin şatışlarını artırmak amacı vardır. Kredi verenin satıcıyla sorumlu olması hukuka uygundur, çünkü kredi veren o satıcının ürünlerinin satılması için kredi vermektedir, o firmanın güvenilir bir firma olduğunu ve ürünlerin ayıpsız olduğunu tekeffül etmektedir.

TKHK m. 10 hükmüne göre, kredi veren bağlı tüketici kredisini vermekle sorumluluk altına girmektedir. 4822 sayılı Kanun'la değiştirilmeden *önce* hüküm, amaca tam olarak uygun bulunmamaktaydı,[18] çünkü bu sorumluluk sadece, malın ayıplı olmasına dayandırılmıştı, satış sözleşmesinden doğabilecek diğer ifa engelleri, borca aykırılık halinde ifanın hiç yapılmaması veya kısmen yapılması maddede yoktu. Bu boşluk 4822 sayılı Kanun'la doldurulduğu. Doktinde 4077 sayılı TKHK'daki kredi verenin sorumluluğunu düzenleyen hükmün, bankalar ve finans kurumlarını adeta tüketici kredisi kullandırtmamaya yönelttiğini ileri sürülmüştür[19]. *Kanımızca* bağlı kredilerde kredi verenin sorumlu olmasının kabul edilmesi tüketicinin korunmasında olumlu bir adımdır, çünkü satıcının edimini ifa etmemesi veya eksik veya ayıplı ifa etmesi durumunda tüketici malın veya hizmetin bedelini ödememe veya eksik ödeme gibi imkânları kullanmaktan yoksundu, satış sözleşmesinden bağımsız olan kredi sözleşmesi çerçevesinde kredi verene karşı haklarını ileri süremiyordu.

Kredi verenin tüketiciye karşı ayıplı maldan veya hizmetten sorumluluğu TKHK m. 4/III ve m. 4/A /III hükümlerinde de düzenlenmiştir.

Kredi verenin bağlı kredi verilmesindeki sorumluluğunu düzenleyen TKHK m. 10/V hükmünün uygulanması için belirli bir malın

---

17 Özsunay, Ergun, panel, s. 5; Akipek, s. 182.

18 Aslan, s. 380; Ulusan, İlhan, "4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK) 10. Maddesinin Dördüncü Fıkrasında Yer Alan Banka Ve Finans Kurumlarının Tüketiciye Karşı Müteselsil Sorumluluğu Üzerine Bazı Tespit ve Düşünceler," *Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan,* Ankara 2000, s. 93.

19 Teoman, Ömer, *Yaşayan Ticaret Hukuku*, C.I, Kitap 7, İstanbul 1997, s. 245.

veya belirli bir hizmetin satın alınması şartıyla veya belirli bir satıcı veya sağlayıcıyla bir satış sözleşmesi yapılması şartıyla kredi verilmelidir. Belirli bir mal veya hizmetin sadece cins olarak belirlenmesi yeterli olmaz.[20] Bu sorumluluk için bazı şartlar gerçekleşmelidir: Tüketicinin kredi sözleşmesini kendisine mal ve hizmet sağlayandan başka bir kişiyle yapması; kredi verenle mal veya hizmet sağlayan arasında mevcut bir sözleşmenin mevcut olması ve kredinin bu sözleşme gereği, kredi verence, münhasıran mal veya hizmet sağlayanın müşterilerine mal ve hizmet sağlayandan mal veya hizmet edinmek için vermesi; münhasıran kredi veren ile mal veya hizmet sağlayan mevcut sözleşme gereği tüketici krediyi almış olması; kredi sözleşmesinin konusu olan mal veya hizmetin teslim edilmemesi veya kısmen teslim edilmesi veya ayıplı ifa edilmesi; tüketicinin mal veya hizmet sağlayana karşı haklarını kullanması, ancak başarılı olmaması şartları gerçekleştiğinde kredi veren satış veya hizmet tedarik sözleşmesinin ifa edilmemesi veya kısmen ifası veya ayıplı olmasından dolayı sorumlu olacaktır.

Bağlı kredi verilmesi durumunda kredi verenin sorumluluğunun iki temel özelliği vardır. Birincisi kredi verenin tüketiciye karşı *müteselsilen* sorumlu tutulmasıdır. Bu sorumluluk, tüketici yararınadır,[21] çünkü tüketici satıcı, sağlayıcı, acenta, bayi, temsilci, imalatçı-üretici ve ithalatçı yanında kredi verene karşı da malın veya ayıplı olmasından dolayı başvurabilir. TKHK'dan önce, kredi verene satış sözleşmesinin tarafı olmadığı için başvurma imkanı yoktu. Böylece tüketici daha güvenli bir duruma geçmiştir[22] çünkü kredi veren ön anlaşma yapacağı imalatçı-üreticiyi, satıcıyı, acenteyi, ithalatçıyı seçerken daha özenli davranmak zorunda kalacaktır. İkincisi ise, kredi verenin sorumluluğu ikinci derecede değildir, *ilk derecede* ve diğerleriyle *eş* düzeydedir. Böylece tüketici öncelikle satıcı veya sağlayıcıya başvurmak durumunda değildir. Kredi verenin bu sorumluluğunun, geniş bir sorumluluk olduğu, en azından ikinci derecede sorumluluk olması durumunda daha isabetli olacağını belirtilmiştir.[23] Bu hükmün kâğıt üzerinde kalacağı ve kredi verenlerin bağlı kredi vermeme yönünde düşünecekleri-

---

20 Ulusan, s. 92.

21 Demir, Mehmet, "4822 sayılı Kanun ile Tüketici Sözleşmeleri Alanında Getirilen Yenilikler", *Batider,* Yıl 2003, C. XXII s. 1, s. 225.

22 Ulusan, s. 92.

23 Aslan, s. 381; Ulusan, s. 93.

ni ve tüketici aleyhine olduğu ileri sürülmüştür.[24] *Kanımızca* müteselsil sorumluluğun kabul edilmiş olması, Borçlar Hukuku'ndaki sözleşmenin nispiliği ilkesini aşıldığını gösterir. Kredi verenin tüketici ile anlaşma yapacak olan satıcı, acente ithalatçıyı seçiminde özenli davranmasını sağlaması bakımından müteselsil sorumlu tutulması olumludur, ancak kredi verenin seri ayıplı mallarda ortaya çıkan ayıptan dolayı sorumlu tutulması, sorumluluğunun genişlemesi anlamına gelecektir. Bu nedenle AB Direktifi'ndeki gibi kredi verenin sorumluluğunun ikincil bir sorumluluk olarak düzenlenmesi daha uygun gözükmektedir.

Tüketici, kredi sözleşmesiyle elde ettiği parayı kullanarak satın aldığı mal veya hizmet ayıplı çıkarsa sözleşmeden dönmek istediğinde malı iade edeceği kişi ile ödediği parayı iade isteyeceği kişi başkadır. Bu nedenle bağlı tüketici kredisiyle satın alınan malın veya hizmetin ayıplı olması halinde tüketicinin kredi sözleşmesinden de kurtulabilmesi imkânının sağlanması yeterlidir.

Tüketici, ayıplı mal veya hizmet nedeniyle sahip olduğu seçimlik hakları kredi verene karşı kullanabilir. Tüketicinin seçeceği seçimlik hak, kredi sözleşmesini de etkileyecektir.

Ayıplı mal durumunda tüketicinin kullanabileceği seçimlik hakları şunlardır:

a. Malı iade ederek sözleşmeden dönme,

b. Malı alıkoyup maldaki ayıp oranında satış bedelinden uygun miktarın indirilmesi,

c. Misli bir mal ise ayıpsız çeşidiyle değiştirilmesi,

d. Ayıplı malın ücretsiz onarımıdır (TKHK m. 4/II) .

Ayıplı hizmet durumunda tüketicinin kullanabileceği seçimlik hakları ise şunlardır:

a. Sözleşmeden dönme

b. Hizmetin yeniden görülmesi

c. Ayıp oranında bedel indirimidir (TKHK m. 4/A II) .

---

[24] Baykan, s. 435.

Ayıplı malın neden olduğu zarardan dolayı kredi veren sorumludur. Zarar kavramına *"her türlü zarar"* girmektedir.[25] Tüketici, malın onarılmasını veya yenisiyle değiştirilmesini seçerse ve bu talebi yerine getirilirse kredi sözleşmesi bundan etkilenmez. Ancak tüketici, sözleşmeden dönme hakkını kullanırsa sözleşmesinin geçersiz hale gelecek, bu geçersizlik tüketici kredisi sözleşmesini de geçersiz hale getirecektir. Ayıplı mal nedeniyle tüketici sözleşmeden döndüğünde tüketici ayıplı malı satıcıya iade edecektir, satıcı kredi verenden almış olduğu bedeli kredi verene geri verecek ve kredi veren tüketicinin ödemiş olduğu taksitleri tüketiciye geri ödeyecektir. Kredi veren taksitleri tüketiciye geri öderken faiz veya masraf olarak kesinti yapıp yapamayacağı tartışmalıdır. Akipek'e[26] göre taksitlerin geri ödenmesi sırasında kredi verenin masraf isteyemeyeceğini ancak faiz alabileceğini, Aslan[27] ise kredi verenin hiçbir şekilde masraf veya faiz isteyemeyeceğini ileri sürmektedir. *Kanımızca* kredi verenin taksitlerin geri ödenmesi sırasında faiz veya masraf alması tüketicinin korunmasını amacına aykırı olacaktır. Sözleşmeden dönme durumunda tüketici ödediği bedeli geri isteyebilir.[28] Kredi veren tüketiciden herhangi bir faiz, masraf talep edemez. Tüketici, malın ayıplı olmasından dolayı sözleşmeden dönmesi durumunda, sözleşmeyi hiç yapmasaydı bulunacağı durumdan daha fazla zarar görmemelidir.[29]

Kredi verenin ayıplı maldan sorumlu olmayacağına ilişkin tüketici kredisi sözleşmesine konulan kayıtlar, geçersizdir.[30]

Kredi verenin ifa etmemeden sorumluluğu 4822 sayılı Değişiklik Kanunu'yla TKHK'na getirilmiştir. *Kanımızca* bu düzenleme tüketicinin korunması için olumlu bir adımdır.

TKHK m. 10/B/IX hükmüne göre konut kredilerinde 2499 sayı-

---

25 Ulusan, s. 93.

26 Akipek, s. 96.

27 Aslan, s. 382.

28 Yavuz, Cevdet/Özen, Burak/Acar, Faruk, *Türk Borçlar Hukuku, Özel Hükümler,* İstanbul 2007, s. 141 vd.; Serozan, Rona, "Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirilmesi", *Yasa Hukuk Dergisi* , C.XV, s. 173/4, 1996, s. 595; Ceylan, Ebru, Türk Hukukunda Taşınır Satımı Sözleşmesinde Sözleşmeden Dönme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998, s. 14.

29 Aslan, s. 382.

30 Aslan, s. 382.

lı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlı konut finansmanından kaynaklanan işlemlerde kredi veren konut finansmanı kuruluşu, krediyi belirli bir konutun satın alınması ya da belirli bir satıcı ile yapılacak satış sözleşmesi şartı ile vermesi durumunda, konutun hiç ya da zamanında teslim edilmemesi halinde kredi veren satıcı ile birlikte, tüketiciye karşı, kullandırılan kredi miktarı kadar müteselsilen sorumlu olur. Konut finansmanı kuruluşları tarafından verilen kredilerin ipotek finansmanı kuruluşlarına, konut finansmanı fonlarına veya ipotek teminatlı menkul kıymet teminat havuzlarına devrolması halinde dahi, kredi veren konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğu devam eder. Krediyi devralan kuruluş bu madde kapsamında sorumlu olmaz.

5.1.3. Teminat Verilmesi Halinde Sorumluluğu

Kredi veren tüketiciden alacağı borcu için şahsi teminat istemesi durumunda bu teminatın adi kefalet olması kabul edilmiştir. TKHK m. 10/III c.son 'da tüketicinin "*asıl borçluya başvurmadan kefilden borcun ifasını isteyemeyeceği*" düzenlenmiştir. Böylece bu hüküm emredici olduğundan aksi kararlaştırılamaz, aksine kayıtlar geçersizdir.[31] Olağan kefalette kredi verenin asıl borçlu olan tüketiciye başvurması gerekir (BK m. 486). Kredi veren bunun aksine davranırsa kefil, öncelikle asıl borçluya başvurması gerektiğine dair tartışma def'ini ileri sürebilir.[32] Eğer borçlu iflas etmişse veya borcun iflası ilan olunmadıkça rehnin paraya çevrilmesi imkânı yoksa veya takip alacaklının kusuru olmaksızın semeresiz kalmışsa veya borçluyu Türkiye'de takip imkânı yoksa artık kefil bu hakları ileri süremez (BK m. 486/II). Bu hallerden biri varsa kredi veren kefile başvurabilir.

Kefil, tartışma def'inin dışında teminat olarak ayrıca rehin varsa kefil kendisine başvurulmadan önce rehnin paraya çevrilmesi def'ini ileri sürebilir.[33]

TKHK m. 10/B VIII hükmüne göre kullanılan finansmanın teminatı olarak şahsi teminat verildiği hallerde, konut finansmanı kurulu-

---

31 Zevkliler/Aydoğdu, s. 293.

32 Tandoğan, *Haluk, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri,* C. 1/II, 5. basım, Ankara 1992, s. 762.

33 Tandoğan, s. 762.

şu asıl borçluya ve diğer teminatlara başvurmadan, kefilden borcun ifasını isteyemez.

5.1.4. Ödemeleri Kıymetli Evraka Bağlama Yasağı

AB hukukunda, tüketici kambiyo senedi yasağı ile koruma altına alınmıştır.

AB Komisyonu'nun ilk direktif önerisinde m. 12(a) bendinde kredi sözleşmeleri çerçevesinde teminat veya ödeme aracı olarak poliçe ve bono kullanılamayacağı kabul edilmiştir. AB Ekonomik ve Sosyal Heyeti bu öneriyle ilgili bu yasağın vazgeçilmez olduğunu ve bu yasağın sadece satıcı ve tüketici arasındaki ilişkiler için geçerli olacağını belirtmiştir.[34]

AB Tüketici Kredisine İlişkin Direktif'te ise ilgili devletlerin bu konuda tüketiciye uygun bir koruma sağlamaları gerektiği düzenlenmiştir.[35] Bu hükmümde şu düzenleme vardır: "*Kredi sözleşmeleri ile ilgili olarak tüketiciye a- poliçe ve bono ile ödemede bulunma, b- poliçe ve bono ve çek ile teminat verme imkânı tanıyan Üye Devletler, bu senetlerin anılan amaçlar için kullanılması sırasında tüketicinin uygun bir korumadan yararlanmasını sağlarlar*" (m. 10)

AB Komisyonu, 11.09.2002 tarihinde tüketici kredisi pazarındaki gelişmeler nedeniyle yeni bir Direktif önerisi kabul etmiştir. Bu öneri m. 18 hükmünde kredi veya garanti sözleşmesinden doğan alacağın alacaklısı veya kredi vereni için tüketiciden veya kefilden bu sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için poliçe veya bono vermesini önermek veya talep etmek yasağı ve borç miktarının tamamen veya kısmen geri ödenmesinin teminatı için çek keşide etmesi talebinde bu kişilerden bulunamayacağı düzenlenmiştir.[36]

TKHK m. 10/VI hükmüne göre "*Kredi verenin ödemeleri bir kıymetli evraka bağlaması ya da krediyi kıymetli evrak kabul etmek suretiyle teminat altına alması yasaktır. Bu yasağa rağmen tüketiciden bir kıymetli evrak alına-*

---

34 www.europa.eu.int

35 Uzunallı Eroğlu, Sevilay, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri", *Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, s. 1 2004, s. 118.

36 www.europa.eu.int

cak olursa, tüketici bu kıymetli evrakı kredi verenden geri istemek hakkına sahiptir. Ayrıca, kredi veren kıymetli evrakın ciro edilmesi sebebiyle tüketicinin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür".

Bu hükümde, tüketicinin korunması için kredi verenin ödemelerini kıymetli evraka bağlamış veya krediyi kıymetli evrak kabul ederek teminat altına alması yasağı düzenlenmiştir.[37] Bu yasağa uyulmaması durumunda tüketici, kredi verenden kıymetli evrakı geri isteme hakkına sahiptir. Tüketici, kıymetli evrakın ciro edilmesi nedeniyle zarara uğraması durumunda, bu zararı tazminle yükümlüdür. Bu hüküm *kanımızca* tüketici lehine olup olumludur.[38] Bu hükme aykırılık durumunda TKHK m. 25 hükmündeki idari para cezası ve senedin geçersiz olması yaptırımları vardır.

TKHK m. 10/B X hükmüne göre konut finansmanı kuruluşunun ödemeleri bir kıymetli evraka bağlaması ya da kıymetli evrak kabul etmek suretiyle teminat altına alması yasaktır. Bu yasağa rağmen tüketiciden bir kıymetli evrak alınacak olursa, tüketici bu kıymetli evrakı konut finansmanı kuruluşundan geri isteme hakkına sahiptir. Ayrıca, konut finansmanı kuruluşu kıymetli evrakın başkasına devri sebebiyle tüketicinin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür.

5.2. Tüketicinin Borçları

5.2.1. Krediyi Kabul Etmek

Tüketici kredisinde, kredi alan tüketicinin faiz ödemesi gereklidir, bu nedenle kredi veren ödünç tutarını alınmasını isteme hakkı vardır (BK m. 307, TTK.m.3-21/II).[39]

---

37 Aslan, s. 384; Serozan, bu yasağı en çarpıcı yeniliklerden biri olarak belirtmektedir. Serozan, *Değişiklik*, s. 344.

38 Aynı kanaatte, Demir, s. 226. Ancak Akipek'e göre, kambiyo senedi almayı yasaklamakla bu sorun çözülemez, çünkü kıymetli evrak alımı uygulamada en çok kullanılan teminat çeşitlerinden biridir. Tüketici için de diğer teminatlara göre verilebilecek en kolay teminattır, ama sakıncası da vardır. Kambiyo senedinin kredi verence tedavüle çıkarılması ve üçüncü kişilere devredilmesi durumunda tüketici, kredi verene karşı ileri süreceği def'ileri üçüncü kişilere karşı ileri süremez. Akipek, s. 303-304.

39 İnal, s. 224.

5.2.2. Krediyi Geri Ödemek

Tüketici, sözleşme süresi kadar bir dönemde kredi geri ödemesini taksitler halinde ve her taksiti vadesi geldiğinde faizi ve diğer fer'i masraflarıyla birlikte ödemelidir.[40]

5.2.3. Faizi ve Diğer Masrafları Ödemek

Faiz, tüketici kredisi sözleşmesinin en önemli unsurlarından biridir. Faiz, asıl alacağa bağlı fer'i bir alacak olsa da ayrı bir alacak olduğu için faizin ödenmesi kısmi ödeme değildir.[41] Faiz, para olarak borçlanılan bir sermayenin geliri olup, zamanla birlikte yürür.[42] TKHK m. 10/II f hükmüne göre gecikme faiz oranı kredi verenin keyfi belirlemesine karşı[43] şu şekilde düzenlenmiştir: "*Akdi faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı*", akdi faiz oranı ise Tüketici Kredisi Yönetmeliği m. 4d hükmüne göre tüketici kredisi sözleşmesinde yer alan faiz oranıdır. TKHK'da ise akdi faiz düzenlenmemiştir, taraflar akdi faizi serbestçe belirleyebilirler, ancak gecikme faizini belirlemede kanundaki sınırlamaya uymaları gerekir. Sözleşmede gecikme faizi oranının önceden belirtilmiş olması, kredi verenin bu oranı değiştirmesini engelleyerek tüketicinin haklarını daha iyi korumasında yararlıdır.[44] Tüketici kredisi sözleşmesinde bulunması zorunlu unsurlardan *"faizin hesaplandığı yıllık oran"* tüketicinin ödünç aldığı parayı hangi faiz oranıyla geri ödeyeceğini bilmesini ve faiz artışlarından olumsuz etkilenmemesini sağlamaktadır.[45]

6. Avrupa Birliği Hukukunda Tüketici Kredilerine İlişkin Direktif ile TKHK m. 10 Hükmünün Tüketici Kredisiyle İlgili Sorunlarda Getirdikleri Çözümler Bakımından Değerlendirilmesi

---

40 İnal, s. 223.

41 Oğuzman, M. Kemal /ÖZ, Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* İstanbul 2006, s. 221, Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Tekinay, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 7. baskı, İstanbul 1993, s. 786.

42 Aybay, Aydın, *Borçlar Hukuku Dersleri,* Genel Bölüm, 12. baskı, İstanbul 2000, s. 108.

43 Kadıoğlu, Kamil, *Gerekçeli-Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun*, 2. baskı, Ankara 2005, s. 415.

44 Zevkliler/Aydoğdu, s. 287.

45 İnal, s. 203.

AB hukukunda Tüketici Kredilerine İlişkin Direktif ile TKHK m. 10 arasında farklı düzenlemeler bulunduğu gibi paralel hükümler de bulunmaktadır.

Öncelikle iki hukuki düzenleme arasındaki farklı hususlar şunlardır:

- AB Direktifi'nde m. 1 (2) (a) hükmünde tüketici kredilerini kullanmada *"gerçek kişi"* "*tüketici*" olarak kabul edilmişken, TKHK m. 3'e hükmüne göre ise "*tüketici"* gerçek ve tüzel kişi'leri içermektedir.

- AB Direktifi m. 1 (2) (b) hükmüne göre "*kredi veren"* olarak "*ticari ve mesleki faaliyetlerinin devam edilmesi için kredi veren gerçek ve tüzel kişiler"* kabul edilmişken, TKHK m. 3k hükmüne göre *"mevzuatları gereği tüketicilere nakit kredi vermeye yetkili olan banka, özel finans kuruluşu ve finansman şirketleri"*, *"kredi veren"*dir.

- AB Direktifi'nde tüketici kredisi hükümleriyle ilgili olarak bir arsa veya arazide veya mevcut veya inşa edilecek bir yapıda edinilecek mülkiyet haklarına ilişkin kredi sözleşmelerine uygulanmayacağı düzenlenmişken,[46] TKHK m. 3'e göre mal kavramının kapsamına *"konut ve tatil amaçlı taşınmazlar"*da girdiğinden, bu mallara da tüketici kredileri uygulanacaktır.

- AB Direktifi, belirli miktar altında kalan krediler ve üstündeki krediler için[47] uygulanmayacaktır, TKHK m. 10 hükmünde ise tüketici kredisinin miktarı ile ilgili bir sınırlama yapılmadığından her çeşit tüketici kredilerine bu hüküm uygulanacaktır.

- AB Direktifi'nde tüketici kredisinde tüketicinin kıymetli evrakla ödeme yapması veya teminat verebilmesi mümkünken, TKHK m. 10/VI hükmünde kıymetli evrakla ödeme yasağı getirilmiştir.

- AB Direktifi'nde tüketici kredisine teminat olarak diğer teminatlardan söz edilmemişken, TKHK m. 10 /III hükmünde ise tüketici kredisi için kişisel teminat verilmesi durumunda kefaletin adi kefalet olacağı düzenlenmiştir. AB Direktifinde kredi verenin sorumluluğu ikinci derecede düzenlenmişken, TKHK m. 10 / V hükmüne göre kredi veren müteselsil sorumludur.

---

46 İnal, konut, s. 228.

47 Bu durum, Aslan'a göre önemli bir eksiklik değildir. Aslan, s. 385.

Bazı hususlar ise AB Direktifi'nde düzenlenmişken, TKHK m. 10 hükmünde düzenlenmemiştir:

- AB Direktifi m. 2 (1) hükmünde tüketici sözleşmeleri yanında kredi vaadi sözleşmelerini de düzenlemiştir. TKHK m. 10 hükmünde ise sadece tüketici kredisi sözleşmeleri belirtilmiştir.

- AB Direktifi m. 2 (1) a-g hükümlerinde tüketici kredisiyle ilgili hükümlerin uygulanmayacağı durumlar ve uygulama alanı dışındaki haller düzenlenmişken, TKHK m. 10 hükmünde ise tüketici kredilerinin uygulanacağı durumlar mevcutken, uygulama kapsamı dışında kalanlar ise belirtilmemiştir.

- AB Direktifi m. 6 (1-3) hükümlerinde kredi kartı hesabı dışında cari hesap üzerinde avans verilmesi şeklinde kredi açılması ile ilgili özel düzenleme yapılmıştır.

- AB Direktifi m. 12 hükmünde kredi verenin izin alması ve gözetim ve denetim altında olmaları düzenlenmişken, TKHK ise kredi verenin izin, gözetim ve denetimle ilgili hususlarda özel mevzuata gidilmektedir. AB Direktifi'ne kredi verenin ve krediye aracılık eden kişilerin resmi makamlardan izin alması gerekir. İzin, sadece kredi veren kuruluşlar için değil, tüketici kredisi veren mal ve hizmet sağlayıcıları bakımından da düzenlenmiştir (m.12 (1a). Kredi veren veya kredi sözleşmelerine aracılık eden kişilerin resmi bir makam veya kuruluş tarafından denetlenmeleri gerekir. Üye devletler, amaca uygun önlemleri almakla yükümlüdür (12 (1b) Ayrıca üye devletler, tüketici kredilerine ilişkin şartları ve kredi sözleşmelerinden doğan şikâyetleri dinlemek ve bilgilendirmekle görevli kuruluşları meydana getireceklerdir (12 (1c)).

- AB Direktifi'ne göre, üye devletler bu Direktif'teki tüketiciyi koruyucu çözümlerden tüketici aleyhine ayrılmayacaklardır. Üye devletler ayrıca bu Direktif uyarınca çıkaracakları kuralların kredi sözleşmesinin özel bir şekilde düzenlenmesi veya kredi miktarının bölünmesi suretiyle ortadan kaldırılmamasını temin ederler (m. 14). TKHK m. 10/I c son hükmüne göre ise Direktif'e yakın bir düzenleme olarak şunu belirtmek mümkündür: "*Taraflar arasındaki sözleşmede öngörülen kredi şartları sözleşme süresi içinde tüketici aleyhine değiştirilemez*".

- AB Direktifi, çeşitli hukuki sorunlarda üye devletlerin amaca uygun düzenlemeler yapmasına imkân vermektedir. TKHK m. 10 hük-

münde ise bu türde bir özel düzenleme yoktur. Üye devletler tüketici kredilerinde tüketiciler bakımından daha fazla koruyucu çözümler öngörebilir (m.15). Bu durum Özsunay tarafından eleştirilmiştir. Özsunay,[48] önemli hukuki sorunlara çözüm getirilmemesini eksik olarak görmekte ve bu alanda yeniliklerin Türk hukukuna aktarılabilmesi ve AB Direktifi'yle uyumun sağlanması için yeniden bir düzenleme yapılmasının gerektiğini ileri sürmüştür. Aslan[49] ise tüketici kredilerinde cayma hakkının düzenlenmemiş olması nedeniyle tüketicinin aldığı krediyi sonradan aldığı bilgilere göre gözden geçirme imkânından yoksun kaldığını *kanımızca* da haklı olarak ileri sürmüştür. Aslan,[50] kanımızca da haklı olarak kısmi ödemenin mahsubuyla ve aşırı faiz uygulanmasıyla ilgili bir düzenlemenin olmaması önemli eksikliklerdir.

- AB Direktifi'ne göre sözleşmede yer alması gereken zorunlu bilgiler içinde *"yıllık maliyet oranının"* bulunmasına rağmen, TKHK m. 10'da bu hususa yer verilmemesi ve Tüketici Kredileri Yönetmeliği'nde, Kanun'a aykırı olarak bu hususun düzenlenmiş olması *kanımızca* eksikliktir.

- Düşünme süresinin tanınması tüketicinin piyasadan bilgilenmesi ve değerlendirmesinde önemi olan bir uygulamadır. TKHK m. 10'da sözleşme kurulduktan sonra tüketiciye cayma hakkının tanınmaması *kanımızca* eksikliktir.

- Kefilin bilgilendirilmesi ile ilgili TKHK m. 10'da bir düzenleme yer almamaktadır. *Kanımızca* TKHK'ya kefilin tüketici kredilerinde korunması amacıyla gerekli düzenlemelerin eklenmesi gereklidir. Tüketici kredesi sözleşmesinin bir nüshasının kefile de verilmesi sağlanmalıdır, kefile de cayma süresi tanınmalıdır, sözleşmeye ne kadar yükümlülük altına girdiğinin ve tüketicinin temerrüdü halinde tüketicinin borcunu ödemekle yükümlü olduğunun yazılması gereklidir.

İki hukuki düzenleme arasında benzer hükümler şunlardır:

- AB Direktifi'nde m. 4(1) ve TKHK m. 10/I hükümlerinde tüketici kredisi sözleşmesi *"yazılı"* şekle bağlanmıştır.

- AB Direktifi'nde m. 4 (2) de belirtilen tüketici kredisi sözleşmesi-

48 Özsunay, *AB Hukuku,* s. 63.

49 Aslan, s. 386.

50 Aslan, s. 386.

nin içeriğinde bulunması gereken şartlar ile TKHK m. 10 /II hükmündeki şartlar uyumludur.

- AB Direktifi'nde m. 8 hükmünde tüketici, kredi borcunu vadesinden önce öderse, kredi masraflarından hakkaniyete uygun bir indirim yapılması düzenlenmiştir. TKHK m. 10 /IV hükmünde de tüketici, erken ödeme yapması durumunda kredi verenin faiz ve komisyon indirimi yapması belirtilmiştir.

- AB Direktifi m. 11 (2) hükmünde bağlı kredide, ifa etmeme durumunda veya ayıplı ifa durumunda kredi verenin de satıcı veya sağlayıcı ile birlikte sorumlu tutulabileceğini kabul etmişken, TKHK m. 10/IV hükmünde de kredi verenin satıcı veya sağlayıcıyla müteselsil sorumlu olduğunu belirtmiştir. Ancak TKHK m. 10/V hükmünde kredi veren ile satıcı veya sağlayıcı arasında tüketici kredisi sözleşmesinden önce bir sözleşmeden söz edilmemiştir.

- AB Direktifinde tüketici kredisinin bir mal edinilmesi için verilmesi halinde kredi vereni hakları genel olarak düzenlenmişken, TKHK m. 10 /III hükmünde ise tüketicinin krediyi geri ödememesi durumunda kredi verenin hukuki durumu ayrıntılı belirtilmiştir.

SONUÇ

Tüketiciyi korumayı amaç edinen hukuki düzenlemeler, sosyal amaçlıdır. Tüketicinin Avrupa Birliği hukukunda sahip olduğu haklar, Türkiye'nin AB mevzuatına uyumlu yasama faaliyeti içine girme yükümü bakımından önem taşımaktadır. Türkiye, Avrupa Birliği'nin tüketicinin korunmasına ilişkin politikasıyla uyumlu olmak için 1995 yılında başlayan TKHK mevzuatında 2003 yılında değişiklik getiren yasayla değişiklik yapılmıştır. 2006 yılında banka ve kredi kartları yasasıyla tüketicinin korunması için ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda 2007 yılında konut finansmanı sistemiyle ilgili yeni yasal düzenleme ve TKHK m. 10/B hükmü Tüketici hukuku için önem arz etmektedir.

Günümüzde tüketici kredileri, AB'ne üye devletlerde ve ülkemizde önemli bir kullanım yelpazesine sahiptir. Tüketiciler, önceden bir tasarruf yapmak zorunda kalmadan çeşitli mal ve hizmetlerden tüke-

tici kredilerini kullanarak yararlanabilmektedir ve ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Kredi verenin tüketici kredisi uygulamaları kendisine kazanç sağladığı gibi, tüketiciye de nakit ödeme yapmadan satın alma imkânı vermektedir. Tüketici kredileri, satışların artmasında etkili olmaktadır. Özellikle etkili pazarlama yöntemleriyle ve ilgi çekici reklamlarla kuşatılan tüketiciler, satın aldıkları malın fiyatına ve yararına dikkat etmeden kredi kullanmaktadır. Ancak tüketiciler, tüketici kredisini kullanırken ekonomik güçlerinin sınırları içinde kalmadıkları takdirde ödeme zorluğu içine girebilirler. Bu durum, tüketicilerin aşırı ve gereksiz borçlanmalarına neden olabilir. Bu nedenle tüketici kredisinin tüketime yönelten sakıncasını bilerek tüketicilerin harcama yapmalarında yararları vardır. Tüketici kredisi sözleşmesinin kurulması aşamasında şekli şartların zorunluluğu, tüketici kredisi sözleşmesinde yer alması zorunlu şartların varlığı, sözleşme şartlarının tek taraflı tüketici aleyhine değiştirilmesi yasağı, erken ödemede faizden indirim yapılması zorunluluğu, muacceliyet kayıtlarına ilişkin kurallar, ödemelerin kıymetli evraka bağlanmış olması, tüketici kredisindeki kefaletin adi kefalet olması, kredi reklamları hakkında doğru bilgilendirilmesi tüketicinin korunmasını amaçlayan düzenlemelerdir. Bağlı tüketici kredilerinde kredi veren kurumun müteselsilen sorumluluğun yerine kredi verenin sorumluluğunun ikincil bir sorumluluk olarak düzenlenmesi daha uygun gözükmektedir.

Tüketici kredileri çeşitleri ve boyutları ile gelecekte Avrupa Birliği ve Türk hukukunda daha da gelişecektir. Tüketicinin, tüketici kredilerinin sakıncalarına karşı kredi verene karşı sahip olduğu haklarını korumasında ve ileri sürmesinde ortaya çıkan sorunlara etkili çözümler getirilmesi için Avrupa Birliği kapsamlı politikalar geliştirmektedir.

Ülkemizde de bilinçli tüketiciler, ekonomi ve teknolojik gelişmeler ile çok yakından bağlantılı olan tüketici kredileri alanında haklarını savunmada ve örgütlenmede önemli adımlar atmışlardır. Tüketici kredileri ile ilgili AB Direktifi'ndeki kurallar ile TKHK m. 10 düzenlemesi karşılaştırıldığında paralel düzenlemeler olduğu gibi farklı düzenlemelerin varlığı da görülmektedir. Türk hukukunda çalışmamızda belirttiğimiz önemli hukuki sorunlara çözüm getirilmesi, yeniliklerin

Türk hukukuna aktarılabilmesi ve eksikliklerin giderilmesi için AB Direktifi'yle uyumun sağlanması amacıyla yeniden bir düzenleme yapılması yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

"Avrupa Birliğinin Tüketici Politikası ve Türkiye'nin Uyumu", 2001, İKV Yayını:7, İstanbul 2001.

Akipek, Şebnem, *Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi,* Ankara 1999.

Altop, Atilla, "Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı", *İKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi,* C.3 S.1-2, (Türk-Avusturya Hukuk Haftası Özel Sayısı" Avrupa Hukuku ve Ulusal Hukuklar Bağlamında Tüketicinin Korunması Hukuku" İstanbul 03-06 Nisan 2004)Aralık 2004, s.3-14.

Arkan, Sabih, "Tüketici kredisi ve Uygulaması" *Batider,* 1989, C.XV, S. 1 s.19-47.

Aslan, İ. Yılmaz, *Tüketici Hukuku,* Bursa 2006

Atamer, Yeşim M., "Tüketici Hukukunun Gelişimi: Dünü, Bugünü ve Yarını", Tüketicinin Korunması Semineri, Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı'nın ve Avrupa Konseyi Proje Ofisi Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği *Tüketicinin Korunması Semineri,* 2-4 Kasım 2006 ,Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2007, s. 21-32 (tüketici hukuku).

Atamer, Yeşim M.,. (Tekinalp/Tekinalp) *Avrupa Birliği Hukuku,* 2. baskı, İstanbul 2000.

Aybay, Aydın, *Borçlar Hukuku Dersleri,* Genel Bölüm, 12. baskı, İstanbul 2000.

Aycı, Emrullah / Biçkin, İnci /Artuç, Mustafa, *Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu,* Ankara 2006.

Bahtiyar, Mehmet: Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun, Sözleşme Şekli ve Genel İşlem Şartlarına İlişkin 24-26. maddelerinin Değerlendirilmesi, Makaleler II, İstanbul 2008, s. 329-344.

Baykan, Renan, *Tüketici Hukuku Mevzuatına İlişkin Yorum-Eleştiri-Öneri,* Güncelleştirilmiş 2. baskı, İstanbul Ticaret Odası Yayını: 2005-41 İstanbul 2005.

Burcuoğlu, Haluk, "Hukukta Uyarlama-Özellikle Taşınmaz Kiralarında ve Dövize Endeksli Kredi Sözleşmelerinde Uyarlama", *Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan,* MHAD 1996-20, s. 59-91.

Bozkurt, Kutluhan / Türe, Murat /Oral, Ümit, "Avrupa Birliği ve Belçika Hukuk Sistemlerinde İpotağe Bağlı Konut Finansman Sistemi", *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan,* C.II, İstanbul 2007, s.1756-1794.

Calais-Auloy, Jean / Steinmetz, Frank, Droit de la consommation, 4 ème édition, 1996 Paris.

Ceylan, Ebru, Türk Hukukunda Taşınır Satımı Sözleşmesinde Sözleşmeden Dönme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998. (dönme)

Ceylan, Ebru, "Belçika Hukukunda Tüketici Kredileriyle İlgili 12 Haziran 1991 Tarihli Yasa", *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, GSÜ Hukuk Fakültesi Dergisi,* 2002/1, s. 747-767. (Belçika Hukuku)

Ceylan, Ebru, "4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Getirdiği Yeni Düzenlemeler", *GSÜ Hukuk Fakültesi Dergisi,* 2002/2, s.267-297. (4822 sayılı Kanun)

Ceylan, Ebru, Banka ve Kredi Kartları, 20.03.2006 Günlü sempozyumun notları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2006, s.-41-55. (Sempozyum)

Ceylan, Ebru, "Tüketici Kredileri", Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı'nın ve Avrupa Konseyi Proje Ofisi Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği *Tüketicinin Korunması Semineri,* 2-4 Kasım 2006, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2007, s. 85-97, 109-110, 205-206. (tüketici kredileri)

Ceylan, Ebru, "Tekelleşmenin Rekabet Düzenine Etkisi ve Hukuki Durumu", *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan Özel Sayısı, 2007/II, s.345-372. (tekellleşme)

Ceylan, Ebru, "Tüketicinin Kredi Kartlarında Korunması", *İstanbul Barosu Dergisi Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı,* Kasım 2007, Sayfa 25-38. Baskı hatası nedeni ile "Kredi Kartlarından" ifadesi çıkmıştır) (kredi kartları)

Çeker, Mustafa, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Tüketici Kredileri Açısından Bankalara Getirdiği Yükümlülükler", *Bankacılık Dergisi,* 1995, S. 15, s. 14 vd.

Çetin, Ali, "Mortgage (Tut-Sat) Yasası, *İstanbul Barosu, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı,* Kasım 2007, s. 53-58.

Demir, Mehmet, "4822 Sayılı Kanun ile Tüketici Sözleşmeleri Alanında Getirilen Yenilikler", *Batider,* Yıl 2003, C.XXII S.1, s. 207- 236.

Deryal, Yahya, "4077 sayılı Kanuna Göre Tüketici Kredisi Sözleşmeleri", *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na Armağan,* İstanbul 2001, s. 139-177. (tüketici kredisi)

Deryal, Yahya, *Tüketici Hukuku,* Ankara 2004.

Ekinci, Mustafa, *Açıklamalı-Gerekçeli 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu,* Ankara 2006.

Gezder, Ümit, *Tüketici Kredisi Sözleşmeleri,* İstanbul 1998.

Halfmeier, Axel, Avrupa Birliği'nin Tüketici Politikası ve Almanya'da Tüketicilerin Korunması, Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı'nın ve Avrupa Konseyi Proje Ofisi Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği *Tüketicinin Korunması Semineri,* 2-4 Kasım 2006, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2007, s158- 169.

İnal, Tamer, *Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Kredileri Ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri: İsviçre Hukuku-Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında*, İstanbul 2002.

İnal, Tamer, Konut Amaçlı Taşınmaz Alımından Doğan, Şahsi Hakka Dayalı Tapu İptali ve Tescil Davasında Görevli Tüketici Mahkemesi, *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi,* S. 35-36, 2007, s. 179-234 (konut) .

Kadıoğlu, Kamil, *Gerekçeli-Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun,* 2. baskı, Ankara 2005.

Kostakoğlu, Cengiz, *Banka Kredi Sözleşmeleri ve Kredi Kartlarından Doğan Uyuşmazlıklar,* Ankara 2006.

Kuntalp, Erden, "Yargıtay Kararları Işığında Kredi Kartı", *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar,* Ankara 28-29 Nisan 1995, s. 273-310.

Mermer, Suat, *Tüketici Hukuku Bakımından Konut Finansmanı, Finans Hukuku ve Mortgage,* İstanbul Barosu Yayını,2007,s. 175-185.

Oğuzman, M. Kemal / Öz, Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul 2006.

Ozanoğlu, Hasan Seçkin, Mukayeseli Hukuk ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulanma Alanı, *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan,* İstanbul 2000, s.665-692.

Özsunay, Ergun, "AB Hukukunda Tüketici Kredileri (AB Hukukundaki Çözümlerin Işığında 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Tüketici Kredilerine İlişkin Çözümlerinin Değerlendirilmesi)", *İKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi,* C.:3, S. 1-2, *(Türk-Avusturya Hukuk Haftası Özel Sayısı"* Avrupa Hukuku ve Ulusal Hukuklar Bağlamında Tüketicinin Korunması Hukuku" İstanbul 03-06 Nisan 2004) Aralık 2004, s. 49-64. (AB Hukuku)

Özsunay, Ergun, "Türkiye'de tüketici kredileri: hukuki çerçeve ve uygulama üzerine bazı düşünceler", *Tüketici Kredileri ve Batı Ülkelerindeki Uygulamalar Paneli,* İstanbul Ticaret Odası yayını, İstanbul 1992. (tüketici kredileri)

Paisant, Gilles/Dutoit, Bernard/Favre-Bulle, Xavier/Piotet, Denis/ Stauder, Bernd, La nouvelle loi fédérale sur le crédit à la consommation, Travaux de la demi- journée organisée le 6 Mars 2002 à L'Université de Lausanne, Lausanne 2002,

Serozan, Rona, "Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirilmesi", *Yasa Hukuk Dergisi,* C.XV, S.173/4, 1996,s.579-598. (sözleşme)

Serozan, Rona, "Tüketiciyi Koruma Kanunu Değişikliğinin Artıları ve Eksileri", *İÜHFM,* C.LXI, S.1-2, 2003, s.339-356. (Değişiklik)

Sezgin, Ali, "Tüketicilerin Korunmasında Avrupa Birliği Hukukunun Etkisi", Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı'nın ve Avrupa Konseyi Proje Ofisi Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği *Tüketicinin Korunması Semineri,* 2-4 Kasım 2006, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2007, s.170-175.

Tandoğan, Haluk, *Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri,* C. 1/II, 5. basım, Ankara 1992.

Teoman, Ömer, *Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması,* Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul 1996.

Teoman, Ömer, *Yaşayan Ticaret Hukuku,* C.I, Kitap 7, İstanbul 1997.

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* 7. baskı, İstanbul 1993.

Ulusan, İlhan, "4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun (TKHK) 10. Maddesinin Dördüncü Fıkrasında Yer Alan Banka ve Finans Kurumlarının Tüketiciye Karşı Müteselsil Sorumluluğu Üzerine Bazı Tespit ve Düşünceler", *Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan,* Ankara 2000, s.91-94.

Uzunallı Eroğlu, Sevilay, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri", *Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 1 2004, s.113-176.

Yavuz, Cevdet/Özen, Burak/Acar, Faruk, *Türk Borçlar Hukuku, Özel Hükümler,* 5. baskı İstanbul 2007.

Zevkliler, Aydın/Aydoğdu, Murat, *Tüketicinin Korunması Hukuku,* Ankara 2004.

Zevkliler, Aydın/Havutçu, Ayşe, *Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri,* 9. Baskı, Ankara 2007.